

privitor la unire : convocarea Adunării naționale. Spiritele erau pregătite pentru acest moment. Forța motrice a acestei mișcări erau masele populare : muncitorii, țăranii și intelectualii atașați cu generozitate și entuziasm ideii unirii românilor într-un stat unitar. Baza socială principală era țăranimea ardeleană.

În această stare de efervescență, *Marele Sfat al Națiunii Române din Transilvania și din Ungaria a adresat la 18 noiembrie 1918 cunoscutul manifest către opinia publică mondială*. În manifest se arăta că națiunea română a fost ținută în sclavie de către clasa stăpînitoare a poporului maghiar. Ea a fost eliberată prin victoria armatelor aliate, care „s-au luptat împotriva principiului barbar al opresiunii naționale și de clasă”. Se subliniază faptul că românii erau supuși asupririi naționale și unei exploatare nemiloase, care împiedica dezvoltarea lor națională. Pentru a se putea dezvolta ca stat independent și pentru a putea valorifica în domeniul culturii și libertății umane potențialul creator de care dispune, națiunea română a declarat voința sa de a se constitui în stat liber. Guvernul agresorilor nu recunoaște acest drept al națiunii române și principiilor de drept le opune forța brutală. În manifest este analizată politica de maghiarizare forțată a românilor din Transilvania, dusă cu perseverență după 1867. Pentru dobîndirea libertății sale, națiunea română se abține de la utilizarea forței. Se menționează însă posibilitatea necesității unei auto-apărări armate la nevoie.

Manifestul cuprinde și teza construirii unui stat democratic în care să se asigure naționalităților drepturi egale : „Pe teritoriul său strămoșesc, națiunea română este gata a asigura fiecărui popor deplină libertate națională și organizarea sa în stat liber și independent o va întocmi pe temeiurile democrației, care va asigura tuturor indivizilor aflători pe teritoriul său egalitatea condițiilor de viață, unicul mijloc al desăvîrșirii omenеști”. În manifest se aduce la cunoștința opiniei publice mondiale că națiunea română „sub nici o condiție nu mai voințe să trăiască în legătură de stat cu națiunea maghiară”. Teza autodeterminării se desprinde în întregul manifest ca idee centrală. În final se afirmă năzuința națiunii române spre unitate și libertate națională.

+ Hotărîrea de convocare a Adunării Naționale de la Alba-Iulia fusese luată în ziua de 15 noiembrie 1918, după încheierea tratativilor cu delegația guvernului maghiar. În cuvîntul său rostit la Adunarea Națională de la Alba-Iulia, Ștefan C. Pop va aminti această dată, confirmată și de I. Suci în intervenția sa. Convocarea a fost elaborată de Consiliul Național Român la 20 noiembrie, iar în ziua următoare — 21 noiembrie — a fost publicată în „Românul”. În legătură cu Adunarea națională se conturau două poziții : a) organizarea unei mari adunări de mase la care să participe delegați din toate colțurile Transilvaniei și b) ținerea unei adunări restrînse în cadrul activului C. N. C. R. care să proclame unirea. Convocarea unei mari adunări oferea posibilitatea participării maselor poporului român care să-și afirme voința sa nestrămutată de autodeterminare și de

BUCURIA A FOST RĂPITĂ DE ANTRIA
IN ANUL 1775, 7 mai

Pentru a asigura Adunării de la Alba-Iulia un caracter cât mai reprezentativ prin delegați care să reprezinte „toate păturile sociale ale națiunii noastre la această istorică adunare”, în convocare se precizează și modalitățile de reprezentare. La adunare vor fi reprezentate prin câte doi delegați societățile culturale („Astra”, Fondul de teatru, Asociația arădeană etc.), reuniunile femeiești din Transilvania, reuniunile învățătoresți, reuniunile de meseriași și tinerimea universitară. La această mare adunare s-a stabilit să participe atât deputați aleși (628) cât și deputați reprezentanți ai unor instituții și organizații (600), în total deci 1 228.

După convocarea Adunării naționale, Consiliul Național Român a depus o activitate stăruitoare de pregătire a Adunării naționale. Ion Suciu s-a remarcat prin spiritul său organizatoric și prin stăruința depusă pentru pregătirea Adunării naționale. Pentru alegerea delegaților la adunare a fost elaborat un regulament în care erau precizate normele ce trebuiau respectate. În regulament se preciza că în termen de 12 zile să se facă alegerea deputaților pentru Adunarea națională. Pentru alegerea delegaților au fost respectate circumscripțiile electorale care au existat la ultimele alegeri parlamentare din 1910. După efectuarea alegerilor, celor cinci delegați li se vor înainta mandate (credenționale), semnate de președintele și secretarul adunării de alegere și de două persoane de încredere. Organizarea alegerilor s-a făcut de către consiliile naționale române locale. Problema reprezentării tuturor păturilor și claselor sociale e subliniată și în regulament: „Este de dorit ca Adunarea națională să întruchipeze în mod cât se poate de demn și norocos toate straturile națiunii noastre democratice. Nu ne îndoim, așadar, că onorații comercianți, industriași, țărani și muncitori fruntași decise și devotați intereselor mari ale neamului românesc vor afla în frățească înțelegere designarea lor ca reprezentanți ai cercurilor singuratică. Sîntem siguri că profesori marcanți ai institutelor noastre de învățămînt nu vor fi dați uitării”¹.

Regulamentul pentru alegerea deputaților la Adunarea Națională de la Alba-Iulia ilustrează preocuparea Consiliului Național Român central de a asigura la Adunarea Națională de la Alba-Iulia participarea delegaților aleși de masele populare din toate colțurile Transilvaniei. Deputații au primit mandate scrise pentru a reprezenta cercurile electorale la Adunarea națională. Datorită faptului că în convocare și în regulament s-a stăruit asupra reprezentării tuturor păturilor sociale, precum și asupra alegerii de delegați din partea muncitorilor, activitatea de pregătire a avut într-adevăr o orientare democratică. Această ținută se va face mai puternică simțită în dezbaterile din ședința prealabilă. Orientarea democratică a lui V. Goldiș, Ion Suciu, Aurel Lazăr și Ștefan C. Pop, cu sprijinul social-democraților, a imprimat activității de pregătire și întregii activități

¹ Arh. st. Buc., fond C.N.R. Arad, doc. 4/7277/1918.

ANEXA LA BAZARABIEI LA RIVA
S-A PETRECUT LA 12 MAI 1812

premergătoare Adunării naționale un caracter dinamic și democratic prin participarea largă a maselor populare la alegerea delegaților care să le reprezinte la Alba-Iulia.

5. ALEGEREA DELEGAȚILOR PENTRU ADUNAREA NAȚIONALĂ DE LA ALBA-IULIA

După publicarea convocării Adunării naționale a început alegerea delegaților. Alegerile cercuale s-au desfășurat într-o atmosferă de entuziasm pe baza directivelor C. N. R. C. din Arad din 15 noiembrie 1918. În hotărârile luate cu prilejul adunărilor de alegere a delegaților la Adunarea națională, ideea unirii dobândește o formulare lapidară: „Vom să fim alăturați împreună cu teritoriile românești din Arad, Banat, Ungaria și Maramureș... În această hotărâre a noastră așternem tot ce-au dorit strămoșii noștri, tot ce ne încălzește pe noi cei de față și tot ce va înălța pururea pe fiii și nepoții noștri”¹. Adeziunea maselor populare la ideea unirii s-a concretizat și prin miile de semnături cu care a fost întărit documentul *Hotărârea noastră*. În afară de mandatele ce li s-au încredințat delegaților, participanții la adunările de alegere a deputaților și-au manifestat în scris voința lor de unire a Transilvaniei cu România. În mandat (credențional) se preciza că delegații sînt „autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională română ce se va convoca prin Consiliul național central român în numele tuturor românilor din acest cerc electoral...”. Delegații erau împuterniciți de populația din cercul electoral respectiv s-o reprezinte într-un moment hotărîtor al istoriei naționale: unirea românilor într-un stat unitar. Regulamentul de alegere a delegaților, mandatele încredințate lor și exprimarea în scris a voinței de unire a maselor populare fac din adunarea de proclamare a unirii o adunare reprezentativă, constituită în cadrul normelor democratice burgheze, a cărei hotărîre de unire a exprimat în chip fidel dorința și voința unanimității poporului român.

În perioada alegerii delegaților pentru Adunarea națională, Consiliul național român central a intensificat legăturile sale cu masele populare.

În toată Transilvania au fost efectuate alegeri de delegați pe baza normelor sufragiului universal. Desfășurarea alegerilor a fost consemnată într-un proces-verbal, în care s-au precizat următoarele date: a) locul și data alegerii, b) cercul electoral, c) constatarea că anunțarea alegerii s-a făcut respectîndu-se normele juridice existente în uz, iar votarea și alegerea delegaților s-a făcut pe baza sufragiului universal, d) rezultatul alegerii și numele celor cinci delegați, e) constatarea că cei cinci delegați reprezintă cercul electoral respectiv în Marea Adunare Națională a românilor.

În mandatul înmînat delegaților se preciza că ei sînt „autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională română ce se va con-

¹ Arh. st. Buc., fond. C.N.R. Tîrnava-Mare, doc. 65/1918.

17441 VITEAZUL A RENAT JĂ FIE
ADUNITORUL TĂRII ROMÂNIEI, ARHEAZULUI
SI NOZADVEI IN 1600

vechii adversari ai luptei de eliberare națională a italienilor. Din punctul de vedere al austro-germanilor, alianța cu Italia prezenta câteva avantaje: renunțarea italienilor la propaganda lor iredentistă; evitarea de către Habsburgi a unui eventual război pe două fronturi — așa cum organizase Bismarck în 1866, cu ajutorul Italiei — lupta împotriva Austriei — cu Rusia și Italia, adversari prezumtivi; crearea unui front defensiv în Alpi cu ajutorul Italiei, în cazul unui război franco-german, care s-a oblige Franța să-și disperseze forțele armate. În rest, Bismarck nu avea decât un «cordial dispreț» pentru italieni, pe care-i numea „...corbi tru a li se lăsa ceva de mâncat”⁶⁷. Tratatul din 20 mai 1882 dintre Germania, Austro-Ungaria și Italia⁶⁸ punea bazele Triplei Alianțe. Articolul 2 al tratatului stipula: „În cazul în care Italia, fără provocare directă din partea sa, va fi atacată de Franța pentru indiferent care motiv, celelalte două părți contractante vor fi obligate să acorde părții atacate ajutor și asistență cu toate forțele lor. Aceeași obligație revine Italiei în cazul unei agresiuni, neprovocate direct, din partea Franței împotriva Germaniei”⁶⁹. Tratatul prevedea, deci, obligația austro-germanilor de a ajuta Italia, dar guvernul italian nu era obligat de nici o prevedere să adopte o atitudine similară față de Austro-Ungaria, în cazul unui atac împotriva acesteia din partea Rusiei. Așadar, rivalitățile coloniale și abilitatea diplomatică a cancelarului Bismarck au realizat acest paradox istoric, asocierea în cazul Triplei Alianțe, sub severa tutelă germană, a doi dușmani tradiționali — Italia și Habsburgii.

Evoluția ulterioară a politicii europene a demonstrat că alianțele Reichului wilhelmian cu Austro-Ungaria și Italia au constituit „armătura politicii imperiale — germane, *M. P.* — pînă în 1914”⁷⁰. Bismarck, mulțumit de mîiastra sa operă diplomatică, declara la sfîrșitul anului 1882: „Mașina este atît de bine montată încît ea merge în întregime singură”⁷¹. Dar acestui sistem de alianțe politica Berlinului și Venei i-a mai adăugat o piesă: alianța secretă cu România. După cucerirea independenței sale de stat, România nu numai că nu exporta capital și nu participa la lupta

⁶⁷ Cf. P. Gaxotte, *Op. cit.*, vol. II, p. 285.

⁶⁸ *GP*, 3. Bd., doc. nr. 571.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ P. Gaxotte, *Op. cit.*, vol. II, p. 285.

⁷¹ *Ibidem*. Pornind de la o concepție idealistă despre istorie, unii istorici și memorialiști burghezi consideră Tripla Alianță ca fiind rodul unei serii de întîmplări și de greșeli. Semnificativ în acest sens este punctul de vedere al diplomatului german Lichnowsky. El scrie: „Tripla Alianță era o fantezie a lui Bismarck, o rea fantezie împotriva lui Gorceakov — cancelarul Rusiei, *M. P.* —; după Congresul de la Berlin aceasta era cea mai mare eroare a sa”. „Bismarck vroia să combată pe Gorceakov și nu Rusia”. (Lichnowsky, *Op. cit.*, p. 21).

două fapte: încheierea ei a fost precedată de realizarea unui acord între Rusia și Japonia — vechiul aliat al Marii Britanii, prin care erau stabilite «sferele de influență» în nord-estul Chinei; ca și în cazul «Antantei cordiale», convenția anglo-rusă se referea tot la delimitarea de posesiuni coloniale și la «zone de influență». Prin Convenția din 1907 Anglia și Rusia stabileau: Persia, care avea o populație de aproximativ 9 500 000 de locuitori și o suprafață de 1 645 000 km pătrați¹⁶⁸, era împărțită într-o zonă de influență rusă (790 000 km²), o zonă britanică (cca. 355 000 km²) și o zonă «neutră» cuprinsă între primele două; Rusia recunoștea Afghanistanul, care străjuia căile de acces către India britanică, ca fiind în sfera de influență a Angliei; în Tibet — alt drum de pătrundere către India, cei doi parteneri conveneau să-și promoveze și să-și apere interesele prin intermediul guvernului de la Pekin. Dar, în ciuda aparențelor, convenția anglo-rusă din 1907 a pus bazele Triplei înțelegeri sau Antanta — alianță politico-militară imperialistă care a adâncit sciziunea continentului și a grăbit conflagrația militară mondială. Acest caracter imperialist al alianței (anglo-franco-ruse), ca de altfel și al Triplei Alianțe, explică relativa lor mică stabilitate, subzistența unor contradicții care n-au fost și nici nu puteau fi înlăturate, apropierea momentană și trecătoare a unora din membrii celor două alianțe adverse. Sînt concludente în acest sens: «cochetăriile» Rusiei țariste cu Germania imperială¹⁶⁹; neîncrederea și rivalitatea anglo-rusă în Persia, în jurul problemei căii ferate transpersane etc., chiar și după acordul din 1907; strămutarea luptei pentru Tibet de pe cărările și din trecătorile munților la «curtea» împăratului din Pekin; acordul ruso-german din 1911 prin care Germania recunoștea «zona de influență» rusă în Persia, în schimbul încetării opoziției țarismului față de calea ferată Berlin—Bagdad¹⁷⁰ etc. «Actul final» al politicii anglo-ruse în Orientul Mijlociu a fost acordul anglo-turc din 1913, prin care Marea Britanie își instaura controlul asupra ultimei porțiuni din calea ferată Berlin—Bagdad, în zona Basra—Bagdad, „...adică încă o parte din linia Cipru—India”¹⁷¹. Totuși, bilanțul acestor evenimente înregistra un nou «grav eșec» pentru Germania și politica ei, iar pe de altă parte un succes pentru diplomația franceză și un spor de șanse pentru politica internațională a Franței¹⁷².

În condițiile create de regruparea forțelor politico-militare ale principalelor mari puteri din lume, prin crearea celor două blocuri adverse,

¹⁶⁸ Cf. V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 28, p. 282.

¹⁶⁹ *Ibidem*, p. 629—630.

¹⁷⁰ *Ibidem*, p. 710,

¹⁷¹ *Ibidem*, p. 656.

¹⁷² Vezi „*Le Temps*”, 2 octobrie 1907.